

Försäkringsföretagens beskattning under omprövning

Av regeringsrättssekreteraren C. O. Sandström

I den av årets riksdag antagna propositionen nr 48 har en förnyad omprövning av försäkringsföretagens beskattning aktualiserats. Angående bakgrunden härtill kan nämnas följande.

Den skattemässiga beräkningen av försäkringsanstaltens inkomst följer som bekant inte de vanliga reglerna för rörelseinkomst. I stället gäller de ganska speciella bestämmelserna i 30 § kommunal-skattelagen jämte anvisningar. Av dessa bestämmelser framgår vidare att man inte nöjt sig med bara en metod för försäkringsanstaltens beskattning utan har flera metoder.

De två huvudmetoderna är de sk ränte- och överskottsbeskattningsmetoderna. Räntebeskattningsmetoden tillämpas i princip beträffande livförsäkringsrörelse, medan överskottsbeskattningsmetoden tillämpas beträffande sjuk-, olycksfalls- eller skadeförsäkringsrörelse, som bedrivits av inländsk anstalt.

Enligt *räntebeskattningsmetoden* är det endast försäkringsföretagets intäkter av kapital- och fastighetsförvaltning (ränteinkomsten) eller med andra ord den kapitalavkastning som hänförs till kapitalförsäkringarna som beskattas. Tanken bakom räntebeskattningsmetoden av sådan försäkringsrörelse, som är hänförlig till kapitalförsäkring, är nämligen att den vinst som härflyter ur premiernas risk- och omkostnadsandelar förr eller senare återbetalas till försäkringstagarna. Denna vinst

bör därför inte beskattas. Däremot bör beskattningen träffa avkastningen av kapitalet, antingen detta sker hos försäkringstagarna eller hos försäkringsanstalten. Av praktiska skäl har man ansett, att beskattningen bör ske hos anstalten i försäkringstagarens ställe. Med den utgångspunkten borde anstalten i princip inte betala mer skatt än vad försäkringstagaren skulle ha betalat å avkastningen, om han själv lyft densamma. Därför utgör den statliga inkomstkatten endast 10 procent av den beskattningsbara inkomsten för livförsäkringsrörelse.

Den *överskottsbeskattningsmetod*, som gäller för sjuk-, olycksfalls- eller skadeförsäkringsrörelse, är mer lik den vanliga rörelsebeskattningsmetoden men skiljer sig från denna därigenom, att från bruttointäkten avdrag får göras förutom för vanliga driftskostnader enligt 29 § KL även för avsättning till försäkringsfond och vissa andra fonder vilka angivits i punkt 2 av anvisningarna till 30 § KL.

Tillämpningen av de båda nämnda metoderna kompliceras av regeln i punkt 1 av samma anvisningar, enligt vilken gäller att vid uppdelning av försäkringsrörelse å sjuk-, olycksfalls- och skadeförsäkringsrörelse, å ena, samt livförsäkringsrörelse, å andra sidan, försäkring som meddelats i samband med huvudförsäkring skall räknas som tillhörande huvudförsäkringens art. Detta innebär alltså att, t ex livränta som utgått vid olycksfallsförsäkring i

skattehänseende skall räknas till olycksfallsförsäkring. Har däremot livförsäkringsbolag meddelat sjukförsäkring i kombination med livförsäkring skall sjukförsäkringen i detta fall räknas till livförsäkring.

En *tredje beskattningsmetod* är den som enligt 30 § 3 mom. KL gäller beträffande utländsk försäkringsanstalt, som här i riket bedrivit annan försäkringsrörelse än livförsäkringsrörelse. I sådant fall gäller den enkla regeln, att såsom här i riket skattepliktig nettointäkt skall upp- tagas ett belopp motsvarande viss procent av anstaltens premieinkomst av den här bedrivna rörelsen. Här gäller med andra ord en form av den i dagens diskussion aktuella bruttobeskattningen. Enligt regeln i fråga skall nettointäkten för trafikförsäkringsrörelse vara 3 procent, beträffande sjöförsäkringsrörelse 5 procent, beträffande sjuk-, olycksfalls- och brandförsäkringsrörelse 6 procent samt beträffande övrig försäkringsrörelse 10 procent.

De nuvarande reglerna för beskattningen av försäkringsföretagen är till stor del ett resultat av den lagstiftning som genomfördes vid 1950 års riksdag och som bl a innebar en omläggning av livförsäkringsföretagens beskattning till en räntebeskattning.

Emellertid har gränsdragningen mellan räntebeskattningen och överskottsbeskattningen under senare tid vållat försäkringsanstalterna vissa problem. Detta sammanhänger med de nya redovisningsregler som skall gälla för försäkringsföretagen enligt kungörelsen den 27 april 1962, nr 118. I denna kungörelse har nämligen med stöd av lagen om försäkringsrörelse meddelats nya regler angående försäkringsbolags balansräkning samt vinst- och för-

lusträkning. Enligt kungörelsen gäller olika redovisningsregler för liv- och sjukförsäkringsbolag, å ena sidan, och för skadeförsäkringsbolag, å andra sidan. Denna gränsdragning överensstämmer alltså inte med den som görs i kommunal- skattelagen, där sjuk- och olycksfallsförsäkringsrörelse i stället hänförs till skadeförsäkringssidan. Detta har haft till följd att försäkringsföretagen av skatte- skäl stundom tvingas dela upp sina räkenskaper utöver vad som föreskrives i redovisningskungörelsen.

I en skrivelse den 22 oktober 1960 till chefen för finansdepartementet påpekade försäkringsinspektionen bl a detta förhållande och hemställde om en översyn av de gällande beskattningsreglerna.

I anledning av denna hemställan upp- drog finansministern i januari 1961 åt kammarrättsrådet Nils G. Lindquist, ord- förande, kammarrättsrådet Per Eklund samt byrådirektören Gösta D. V. Jonsson att verkställa den av försäkringsinspektio- nen förordade utredningen. Resultatet av de sakkunnigas arbete blev ett digert be- tänkande med förslag till ändrade bestä- melser angående beskattning av sjuk-, olycksfalls- och skadeförsäkringsrörelse (stencilrat), avgivet den 28 september 1962.

Betänkandet har varit föremål för re- missbehandling i vanlig ordning och för- slaget har i huvudsak godtagits av hörda myndigheter och näringsorganisationer även om erinringar gjorts mot olika detal- jer i detsamma.

Vid sitt ställningstagande till förslaget kom emellertid finansministern, såsom framgår av propositionen, till uppfatt- ningen att genomförandet av de sakkunni- gas förslag borde tillsvidare anstå.

Finansministern framhöll, att kommunalskattelagens regler för beskattning av försäkringsföretag är delvis ganska komplicerade och svåra att tillämpa för taxeringsmyndigheterna, framför allt beträffande skadeförsäkringsrörelse.

Även ett genomförande av de sakkunnigas förslag, som innebar en anpassning av beskattningsreglerna till de särskilda redovisningsregler som gäller för försäkringsföretagen på grund av lagen om försäkringsrörelse, krävde emellertid omfattande och komplicerade bestämmelser (den i betänkandet föreslagna lagtexten omfattar drygt 20 sidor). Innan förslaget genomfördes syntes det därför enligt finansministern angeläget att pröva om man inte för försäkringsföretagens del kunde övergå till en enklare beskattningsform.

Härvid syftade finansministern tydligen bl a på att försäkringsinspektionen i den skrivelse, som föranlett den nu verkställda utredningen, framhållit att man kunde tänka sig en övergång till en bruttobeskattningsmetod som en alternativ lösning av problemen.

Frågan om bruttobeskattningen är som bekant en av de många betydelsefulla frågor som allmänna skatteberedningen har att taga ställning till. Därför har det sitt särskilda intresse att, även om de ändringar de sakkunniga föreslagit utan större olägenhet skulle kunna anstå en kortare tid, detta enligt finansministern inte innebar att en ändrad lagstiftning lämpligen borde anstå i avvaktan på att allmänna skatteberedningens utredningsarbete ytterligare fortskridit eller avslutats. Enligt finansministern måste det nämligen anses i någon mån ovisst, huruvida det kunde anses ligga i skatteberedningens uppdrag att ingå på en prövning av den

mångfald av specialregler, vilka nu gäller i särskilda hänseenden såsom exempelvis beträffande försäkringsbeskattningen. Frågan om en reformering av denna beskattning syntes utan olägenhet kunna hänskjutas till en specialutredning. Finansministern framhöll att, hur än beskattningsreglerna för företagen i en framtid kunde komma att utformas, särskilda regler för försäkringsföretagen ändock torde bli erforderliga. Han sade sig därför ha för avsikt att låta frågan om förenkling av beskattningsreglerna för försäkringsföretagen bli föremål för en särskild utredning, som borde bedrivas skyndsamt.

Den formella anledningen till propositionen var att i ett speciellt hänseende frågan om ändrade beskattningsregler enligt finansministern syntes redan nu böra upptagas till behandling.

Det gällde det fall att försäkringsanstalt, som driver viss sk lång sjuk- och olycksfallsförsäkringsrörelse ändrar sin bolagsordning för att möjliggöra för anstalten att taga utjämningsfond eller del därav i anspråk för återbäring till försäkringstagarna.

Enligt nuvarande bestämmelser i femte stycket punkt 2 av anvisningarna till 30 § KL skall anstalten i dylikt fall beskattas för utjämningsfondens hela belopp och alltså inte blott för den del av fonden som tagits i anspråk. Detta sammanhänger med att utjämningsfonden egentligen är avsedd för förlusttäckning, se tredje stycket av nyssnämnda anvisningspunkt. I företag som driver lång sjuk- och olycksfallsförsäkring kan emellertid utjämningsfonden även ha karaktär av återbäringsfond. De sakkunniga hade därför ansett att den nyssnämnda oförmånliga skattekonse-

Reflexioner kring två prejudikat rörande inkomst av skogsbruk

Av f.d. länsjägmästare Einar Magni

Den 27 mars 1962 (RÅ 1962 not 590) meddelade Kungl. Maj:t i Regeringsrätten ett utslag rörande ersättning för förtidig avverkning och för framtida storm- och torkskador vid upplåtelse av nyttjanderätt för obegränsad tid av mark för framdragande av kraftledning mot engångsersättning. Vid beräkningen av nettointäkten från en jordbruksfastighet hade såsom skattepliktig inkomst upptagits bl.a. ersättning för förtidig avverkning. Kammarrätten hade vid prövning av besvär över prövningsnämndens beslut funnit, att ersättning för förtidig avverkning vore att anse såsom sådan ersättning, som enligt punkt 5 av anvisningarna till 21 § kommunalskattelagen icke räknas till intäkt av jordbruksfastighet och ej heller utgjorde skattepliktig inkomst i annan förvärvskälla. Besvären biföllos därför i denna del. Kungl. Maj:t har icke funnit skäl att göra ändring i kammarrättens utslag.

I Regeringsrättens Årsbok 1956 redogöres å sid. 119 för ett prejudikat av till

synes samma innebörd, som det nu relaterade, RÅ 1956, ref. 45. I motiveringen återopas också bestämmelserna i förutnämnda lagrum.

Granskar man dessa prejudikat närmare, så kan jag för min del icke finna, att förhållandena äro jämförbara.

Reglerna för skogsbeskattningen äro utformade med sikte på, att endast skogens avkastning skall beskattas. Härvid anses skogens tillväxt vara dess avkastning. Skogens dubbla karaktär av produktionsmedel och produkt gör emellertid frågan mycket komplicerad.

Under innehavstiden får man göra avdrag för minskning i skogens ingångsvärde. Tankegången är den, att avverkning utöver tillväxten innebär kapitalrealisation, som ju icke skall beskattas såsom skogsinkomst. Men på inkomstsidan har ju i själva verket endast upptagits värdet av skogens avkastning. Avdraget innebär sålunda, att en viss del av avkastningen går skattefri. Då man före 1956 års prejudikat på inkomstsidan upptog

kvensen borde förhindras. I detta syfte föreslogs i propositionen ett tillägg till den angivna bestämmelsen i femte stycket av ifrågakvarande anvisningspunkt. Tillägget innebär alltså att vad som där sagts om beskattning av hela utjämningsfondens belopp icke skall gälla, om ändringen av bolagsordningen verkställts för att anstalt, som driver rörelse avseende sjuk- och olycksfallsförsäkring, för vilken grunder fastställts jämlikt lagen om för-

säkringsrörelse, skall äga taga fonden i anspråk för återbäring i enlighet med sagda grunder. Beskattningen skall alltså enligt huvudregeln även i detta fall gälla endast utjämningsfondens minskning. Det kan tilläggas att de ifrågakvarande försäkringsformerna i huvudsak torde vara under avveckling.

Den av riksdagen antagna ändringen skall gälla redan vid innevarande års taxering.